

Ekeby kyrka

58.2517, 15.0461

Den tidigare kyrkan i Ekeby tillkom under medeltiden, möjligen under 1200-talet, och en del de ursprungliga långhusmurarna i gråsten ingår i dagens långhus.

Minnen som tar oss ännu längre tillbaka är flera runstenar. En av dessa som står på kyrkogården är rest över en kvinna, vilket är väldigt ovanligt. Texten lyder i översättning: "Sirkir reste denna sten efter Karna".

En annan sten som finns inne i vapenhuset fanns fram till 1860, precis som den föregående inmurad i kyrkans yttermur, men texten berättar att stenen ursprungligen varit placerad vid en bro: "Svena gjorde denna bro efter Övind, sin broder. Han blev västerut död på Värings skepp".

I mitten av 1600-talet byggdes kyrkan ut med ett tresidigt kor i öster som försågs med ett gravkor för släkten Ribbing undertill. Bygget bekostades av Per Ribbing som var ägare till Boxholms säteri och kyrkans patronus, vilket innebar att han hade rätt att bland annat tillsätta präst, men också skyldighet att stå för kyrkans underhåll.

På 1670-talet hängde kyrkklockorna i en klockstapel men dessa flyttade i mitten av 1700-talet till ett nyuppfört torn vid västra gaveln, byggt av Petter Frimodig från Linköping, samtidigt som den gamla klockstapeln revs.

I tornet hänger två klockor. Lillklockan som är skänkt av ägarna till Boxholms säteri är gjuten 1646 och omgjuten 1717 och 1740, vid det senare tillfället av Magnus Hultman i Norrköping. Storklockan blev gjuten 1678 av Johan Meyer i Stockholm och är prydd med Ribbingska släktens vapensköld.

Kyrkans valv togs ned 1786 och ersattes med ett trätunnvalv. 1817 putsades fasaden om, och från att tidigare varit rosa blev den ljusgul. Man återställde dock färgsättningen på 1960-talet.

Kyrkan har renoverats flera gånger. Bland annat i slutet av 1800-talet under ledning av slottsarkitekt Agi Lindegren från Stockholm, som svarat för ombyggnader och restaureringar av ett stort antal kyrkor. Bland annat i Sankt Larskyrkan i Linköping och Hedvigs kyrka i Norrköping. Han arbetade mycket med rikt dekorerade interiörer, men det mesta av hans förändringar har avlägsnats vid senare restaureringar. I Ekeby försågs koret med en takryttare.

Då tillkom också glasmålningar föreställande tre släktvapen, skapade av Göteborgskonstnären Reinhold Calmänder.

Men redan vid en renovering 1926 under arkitekt Erik Fant tyckte man att många av Agi Lindegrens förändringar var opassande för kyrkorummet och avlägsnades. Korvalvet försågs då med kalkmålningar av dekorationsmålaren Filip Månsson från Stockholm, som ansågs vara sin tids mest betydande dekormålare och som finns representerad i bland annat Engelbrektskyrkan i Stockholm och Vreta kloster här i Östergötland.

Landshövdingen Leonard Ribbings änka, Christina Falkenberg skänkte altartavlan "Kristus på korset". Den målades 1693 av David Klöcker Ehrenstrahl eller av en elev vid dennes verkstad. Altarupställningen är från 1700-talet.

I kyrkan hänger också ett stort antal begravningsvapen från 1600- och 1700-talet där merparten tillhör släkten Ribbing.

Släkten Ribbing bidrog också bland annat med en rikt skulpterad predikstol från 1675, troligen tillverkad av Lars Gabrielsson i Vadstena.

I norra delen av koret står en skulpterad dopfont av Vätternsandsten från 1100- eller 1200-talet.

På korets högra sida står en madonnaskulptur från 1300-talet. Huvudet är dock tillverkats senare på 1700-talet.

Sin första orgel fick Ekeby kyrka 1681, inköpt för 500 daler delvis bekostad av Johan Lilje. Denna orgel användes fram till 1788 då den skänktes till Åsbo kyrka. Samma år fick Ekeby en ny orgel byggd av Per Schörilin. Den nuvarande orgeln tillverkades 1865 av orgelbyggare P Larsson Åkerman, och fasaden ritades av Johan Fredrik Åbom, som var arkitekt vid Överintendentsämbetet.

I västra delen av långhuset finns en träskulptur med rörliga leder, tillverkad på 1600-talet kallad "Fattiggubben". Den

fungerade förr just som en fattigbössa; gubben var placerad i en kur och då dörren öppnades reste han sig och sträckte fram sin hatt. Folklivsforskaren Nils Månsson Mandelgren berättar att skulpturen var tillverkad 1686 av komminister Lithander.

Enligt en gammal beskrivning fanns åtminstone på 1700-talet följande text på kuren: "Af träd och stock härinne sitter Jag i en mörk och liten vrå. För fattigt folk jag pengar tigger af mig then ser och förbi går; Ty slut nu inte hjärtat till Så framt du bär Guds kärleks bild".

Källor:

Webb: Folkungabygdens pastorat.

Pdf: "Ekeby kyrka - kulturhistorisk rapport". Östergötlands Länsmuseum 2006. Jessica Åkeson.

Häfte: "Ekeby kyrka". Boxholms församling 2012.